

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

การประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ
ศูนย์อาเซียนศึกษา
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ครั้งที่ 2/2567 เรื่อง

สันติภาพและ ความมั่นคงในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เอกสารวิชาการ เรื่อง **สรุปการประชุมศูนย์อาเซียนฯ ครั้งที่ 2 / 2567**

พิมพ์ครั้งที่ 1 – กรุงเทพฯ จำนวน 400 เล่ม

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2567, 62 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ.2537

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทยเป็นของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ	: พลตรี นิรุจ	ดวงปัญญา
ที่ปรึกษา	: นาวาอากาศเอก ไชยา	ออกแดง
	: นาวาเอก รัฐนิษฐ์	เมธีวัชรพัฒน์
บรรณาธิการเล่ม	: นาวาอากาศเอก ชูศักดิ์	เกษตรวิทย์
ผู้ตรวจ	: พันเอกหญิง ธนิตา	วงษ์จินดา
	: พันเอกหญิง ทศรินทร์	โสธรบุญ
	: นาวาโทหญิง ภัทรวรรณ	ศรีธนวิบูลย์ชัย
ผู้เรียบเรียง	: ร้อยตรี สิทธิชัย	สุขคะตะ
คณบดีกวีชัย/ ผู้เขียน	: เรืออากาศเอกหญิง ศิวลีย์	สิริโรจน์บริรักษ์
	: เรืออากาศโทหญิง นิตยา	งานไฉ
	: นางสาวนภิส	กรภควัฒน์จินดา
	: นายวัฒน์ชัย	ขวาลำธาร
บรรณาธิการประจำกอง	: จำสิบเอกหญิง สีดาร์ภัทร์	คล้ายธานินทร์
	: นายศักดิ์ดา	พาณิชยพิเชษฐ
ศิลปกรรม/ พิสูจน์อักษร	: นายเอื้ออังกูร	กุมารสิงห์
	: นายณัฐพล	เจริญพันธุ์

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

62 ถนนวิภาวดี แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

โทร. / โทรสาร. 0 2275 5716 เว็บไซต์ www.sscthailand.org

การประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ
ศูนย์อาเซียนศึกษา
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ครั้งที่ 2/2567 เรื่อง

สันติภาพและ ความมั่นคงในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำนำ

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้มีการดำเนินการจัดการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศเป็นประจำทุกปี โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นเวทีทางวิชาการให้ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (กองทัพ รัฐบาล เอกชน และประชาสังคม) ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งประสบการณ์ และองค์ความรู้ พร้อมทั้งร่วมวิเคราะห์และเสนอแนวทางในประเด็นเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารทางวิชาการฉบับนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2567 ซึ่งเป็นการสรุปผลการประชุมฯ ครั้งที่ 2/2567 โดยศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะเลขานุการของศูนย์อาเซียนศึกษาฯ ได้ดำเนินการสรุปประเด็นสำคัญ และบทวิเคราะห์ทางด้านสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยและชาติสมาชิกอาเซียน พร้อมทั้งจัดทำเป็นเอกสารฉบับสมบูรณ์ เพื่อเผยแพร่ผลงานของศูนย์อาเซียนศึกษาฯ ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการ และสนับสนุนการจัดทำแผนและนโยบาย ของหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์อาเซียนศึกษาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของท่าน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดและดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศไทยต่อประชาคมอาเซียนต่อไป

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
บทสรุปผู้บริหาร	จ
หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับ	1
การเสวนา ช่วงที่ 1 เรื่อง “จากจุดกำเนิดของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ สู่บทบาท สำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพและ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”	8
การเสวนา ช่วงที่ 2 เรื่อง “สถานการณ์ด้านความมั่นคงใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย”	20
บรรณานุกรม	42
ภาคผนวก	45

บทสรุปผู้บริหาร

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย รวบรวมข้อมูล และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในกลุ่มชาติสมาชิกอาเซียนเป็นหลัก เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา และเป็นแหล่งข้อมูลให้แก่บุคลากรในกองทัพ ในปีงบประมาณ 2567 การประชุมฯ ครั้งที่ 2/2567 ภายใต้หัวข้อเรื่อง “สันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” มีสาระสำคัญ 2 ประเด็นคือ

1. จุดกำเนิดของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ สืบบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการหารือและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีมุมมองว่าการรวมตัวกันของอาเซียนภายหลังสงครามเย็นนั้นมีบทบาทในภูมิภาคอาเซียนศึกษาฯ จึงเป็นต้นแบบสำคัญในการสร้างเครือข่ายด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ระหว่างพลเรือนและทหารเข้าด้วยกัน พัฒนาความร่วมมือระหว่างพลเรือนและทหารให้เกิดการทำงานร่วมกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความมั่นคงในบทบาททางทหาร นักวิชาการภาคพลเรือน นักวิชาการในมหาวิทยาลัย เข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างเครือข่ายและมุมมองต่อภัยคุกคามร่วมกันอย่างตรงจุด และดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้กับอาเซียนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในกลุ่มประเทศสมาชิก สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนเป็นหลัก รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อประกอบการตัดสินใจ และหาข้อพิจารณาในการประกอบหาทางออกที่ดีที่สุดให้กับประเทศ และยังเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคลากรของกองทัพที่มีความสนใจ

2. สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: บทบาทของอาเซียนและไทย สรุปได้ดังนี้

2.1 ภาพรวมของสถานการณ์ด้านความมั่นคงและความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีข้อพิพาทเขตแดนในอาเซียนทั้งในทางบกและทางทะเล สำหรับปัญหาข้อพิพาทเขตแดนทางทะเล ภูมิภาคอาเซียนและไทยควรเสริมสร้างสันติภาพในภูมิภาค เช่น แต่ละประเทศควรตระหนักว่าข้อพิพาทเขตแดนเหล่านี้ได้จุดริ้วผลประโยชน์ของประเทศมากเพียงใด และแต่ละประเทศควรป้องกันไม่ให้เกิดการนำประเด็นข้อพิพาทเขตแดน มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสร้างความขัดแย้งกับประเทศสมาชิก เป็นต้น

2.2 แนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ด้านความมั่นคงในเมียนมา ได้แก่ การที่ สปป. ลาว มีการตั้งทูตพิเศษด้านเมียนมา โดยมีการกิจหลักในการประสานงานให้รัฐบาลทหารเมียนมาปฏิบัติตามฉันทมติ 5 ข้อ ที่เคยให้ไว้กับอาเซียน เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและความรุนแรง การใช้กรอบวิเคราะห้กระบวนการสันติภาพ (Peace Process) และระบบสหพันธรัฐ (Federalization) เป็นความพยายามย้ายการต่อสู้จาก “สนามรบ” ขึ้นสู่ “โต๊ะเจรจา” การใช้แนวความคิดแบบ “สี่ลู สองแกน” โดยวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเมืองเมียนมาหลังรัฐประหารพร้อมกับโครงสร้างภูมิศาสตร์การเมืองแถบชายแดนไทย-เมียนมาวิเคราะห์บูรณาการร่วมกัน และประเทศไทยควรยืนยันความเป็นกลาง และสนับสนุนสันติภาพในเมียนมา

2.3 สถานการณ์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการเกิดขึ้นของกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (The United Nations Convention on the Law of the Sea : UNCLOS 1982) และบทบาทการเข้ามามีอิทธิพลของชาติมหาอำนาจในพื้นที่ เช่น การเกิดขึ้นของข้อตกลงแบ่งปันเทคโนโลยีแบบไตรภาคี

ของสหรัฐฯ อังกฤษ และออสเตรเลีย หรือ “AUKUS” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อ
การจัดการเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ให้กับออสเตรเลีย รวมถึงความมุ่งมั่นที่จะร่วม
กันพัฒนาเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น ควอนตัมคอมพิวเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์ และขีดความ
สามารถใต้ท้องทะเล ทำให้บริบทสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้
ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
กันยายน 2567

รายละเอียดการประชุม
การประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ ครั้งที่ 2/2567
เรื่อง “สันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”
ระหว่างวันที่ 27 - 29 มีนาคม พ.ศ. 2567
ณ ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมการศึกษาทางทหาร สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ กรุงเทพฯ
และ รอยัลฮิลล์ รีสอร์ทท จังหวัดนครนายก

1. หลักการและเหตุผล

ประชาคมอาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) เป็นองค์การระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจุดเริ่มต้นโดยประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ได้ร่วมกันจัดตั้ง สมาคมอาสา (Association of South East Asia) เมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2504 เพื่อการร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่ดำเนินการไปได้เพียง 2 ปี ก็ต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากความผกผันทางการเมืองระหว่างประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย จนเมื่อมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศ จึงได้มีการแสวงหาหนทางความร่วมมือกันอีกครั้ง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 หลังจากการลงนามในปฏิญญาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Declaration of ASEAN Concord) หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า ปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมี 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งผู้แทนทั้ง 5 ประเทศที่ร่วมลงนามในปฏิญญากรุงเทพ และต่อมาได้มีสมาชิกเพิ่ม ได้แก่ บรูไน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่า และราชอาณาจักรกัมพูชา¹ วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งประชาคมอาเซียนนั้น ประชาคมอาเซียน ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น

จากบริบททางการเมืองระหว่างประเทศ ที่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมโลกปัจจุบัน ผู้นำประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศนั้น ได้ร่วมกันจัดตั้งเสาหลักประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก (1) ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community หรือ APSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจึงเป็นเสาหลักความร่วมมือหนึ่งใน 3 เสาหลักที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจ เสถียรภาพและสันติภาพ ในภูมิภาค (2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูง อันส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวเองเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจโลก รวมถึงการรวมกลุ่มการค้ากันของประเทศต่าง ๆ การตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน” มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ และ (3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้ง

¹ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (ม.ป.ป.). ประชาคมอาเซียน คือ, เข้าถึงได้จาก <https://ndsi.rtarf.mi.th/asian/3main-asean.html>

ส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน² อย่างไรก็ตาม สำหรับเสาหลักที่ (1) ประเด็นประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนนั้น นับได้ว่าเป็นความร่วมมือที่สำคัญของประชาคมอาเซียน ในประเด็นความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน อันจะส่งผลกระทบต่อพลเมืองอาเซียนโดยตรง ในภาพรวมประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนนั้นจะมุ่งเน้นถึง **สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค** เป็นหลัก รวมถึงวิธีการอยู่ร่วมกันของประชาชนในภูมิภาคได้อย่างมีความสุข ปราศจากการใช้กำลังทางการทหารเข้าคุกคาม

นอกจากภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้าย โรคระบาด แล้วนั้น ยังมีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในภูมิภาค เช่น สถานการณ์ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอาณาบริเวณที่มีข้อพิพาทเรื่องกรรมสิทธิ์มากที่สุดในโลก โดยหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้ามาอ้างกรรมสิทธิ์ เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน รวมถึงไต้หวัน ต่างอ้างความเป็นเจ้าของหมู่เกาะน้อยใหญ่ แนวปะการัง และแนวหินในแถบนี้ แต่จีนเป็นประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์มากที่สุด คือราวร้อยละ 90 ของทะเลจีนใต้ เนื่องจากทะเลจีนใต้ ถือเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญในภูมิภาคซึ่งเชื่อมมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดียเข้าด้วยกัน และเชื่อกันว่าบริเวณนี้มีแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่มากอีกทั้งยังอุดมไปด้วยปลาและสัตว์น้ำนานาชนิด³ นอกจากนี้ยังมีสถานการณ์ความไม่สงบในภูมิภาค เช่น สถานการณ์ความไม่สงบในเมียนมา โดยเกิดการรัฐประหารในประเทศเมียนมาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 โดย นาง อองซานซูจี ที่ปรึกษาแห่งรัฐ ประธานาธิบดี วิน-มหยิน และผู้นำคนอื่น ๆ ของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy

² กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. (ม.ป.ป.). ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนกับภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เข้าถึงได้จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20140106_111805.pdf

³ BBC. (2564). ทะเลจีนใต้ จุดยุทธศาสตร์ที่หลายชาติแย่งกันครอบครอง, เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/international-56461377>

: NLD) ถูกทหารเมียนมาควบคุมตัว และกองทัพเมียนมาได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และแถลงว่ามีการถ่ายโอนอำนาจให้แก่พลเอกอาวุโส มิน อ่อง หลိုင် ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ทำให้เกิดความไม่สงบภายในประเทศ ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ ประชาคมความมั่นคงอาเซียนได้มุ่งเน้นการระงับข้อพิพาทในทางระหว่างประเทศอย่างสันติวิธี

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในฐานะเลขานุการศูนย์อาเซียนศึกษาทำหน้าที่ในการจัดการประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการ ศูนย์อาเซียนฯ ได้เห็นถึงสถานการณ์ข้อพิพาท และสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในภูมิภาค จึงเห็นถึงความสำคัญของสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านความมั่นคงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “สันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” เพื่อเป็นเครื่องมือในการระดมความรู้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและทำที่ที่เหมาะสมต่อกรณีดังกล่าวต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการจัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ รวมทั้งบทบาทและความสำคัญของศูนย์อาเซียนศึกษา ที่มีต่อการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.2 เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ความไม่สงบในเมียนมา และข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ตลอดจนบทบาทของอาเซียนและไทยในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว

2.3 เพื่อระดมความคิดเห็นในประเด็นความท้าทายและข้อเสนอแนะในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. ประโยชน์ที่ได้รับ

3.1 สามารถเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการจัดตั้ง ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ รวมทั้งบทบาทและความสำคัญของ ศูนย์ฯ ที่มีต่อการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.2 ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีสถานการณ์ความไม่สงบในเมียนมา และข้อพิพาท ในทะเลจีนใต้ ตลอดจนบทบาทของอาเซียนและไทยในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว

3.3 ได้ข้อมูลความคิดเห็นจากหน่วยงานด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องใน ประเด็นความท้าทายและข้อเสนอแนะในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการดำเนินงานด้านความมั่นคงต่อไป

การเสวนา ช่วงที่ 1

สรุปการเสวนาของวิทยากร

4.1 การเสวนา ช่วงที่ 1 เรื่อง “จากจุดกำเนิดของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ สู่บทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

วิทยากรท่านที่ 1

พลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์

สมาชิกวุฒิสภา ประธานคณะกรรมการการทหาร และความมั่นคงของรัฐ อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด กองบัญชาการกองทัพไทย

มุมมองความมั่นคงและภัยคุกคามในอดีต

ภายใต้ภัยคุกคามในปัจจุบันที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ จากสภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจโลกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ การจับกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศดูจะเป็นโอกาสและทางออกสำหรับการอยู่รอดบนเวทีโลก ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อพยายามสร้างความปลอดภัยได้เปรียบทางการแข่งขันในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร เป็นต้น รวมถึงการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะมีร่วมกันในด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองในเวทีนานาชาติได้ อาเซียนมีความตกลงการค้าเสรีพหุภาคีกับคู่ค้าต่าง ๆ อาทิ จีน สหภาพยุโรป อินเดีย และสหรัฐฯ รวมไปถึงข้อตกลง ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP) ส่งผลให้อาเซียนสามารถเข้าถึงตลาดใหญ่ ๆ ของโลกได้ ความร่วมมือเพื่อส่งเสริมยุทธศาสตร์การเติบโตที่ยั่งยืน และอาเซียนยังเป็นที่ทางเลือกที่ยอดเยี่ยมเพราะมีตลาดที่หลากหลาย ปัจจัยข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทเชิงบวกของอาเซียน ในฐานะภูมิภาคแห่งโอกาสที่จะช่วยขับเคลื่อน ผลักดัน และส่งเสริมการเจริญเติบโตอย่างมีส่วนร่วมในอนาคต ส่งผลให้ภูมิภาคอาเซียนมีความสำคัญและเป็นที่น่าจับตามองของบรรดาประเทศมหาอำนาจ โดยมีประเด็นที่เป็นความท้าทายในภูมิภาคดังต่อไปนี้

1. **ภัยคุกคามความมั่นคง หนึ่งในความท้าทายต่อประชาคมโลก**
ภัยคุกคามความมั่นคงในอดีตอาจยังคงถูกตีกรอบให้อยู่แค่เพียงในมิติด้านการทหาร (Military Threat) หรือสงครามหลากหลายรูปแบบระหว่างรัฐต่อรัฐ เพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่าง ๆ อาทิ อำนาจ ด้านทรัพยากร การเป็นเจ้าของดินแดน แต่หลังจากสงครามเย็นเป็นต้นมา โลกมีวิวัฒนาการมากยิ่งขึ้น ปัญหาด้านความมั่นคงได้ถูกขยายกรอบออกไปอย่างมหาศาล ภัยคุกคามทางการทหารกลายเป็นเพียงหนึ่งในปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงที่ยังคงมีอยู่ เมื่อเทียบกับภัยคุกคามด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน

2. **ความสำคัญของภัยคุกคามรูปแบบใหม่** ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน มีอยู่ด้วยกันหลายมิติ อาทิ มิติของตัวแสดง ที่เดิมที่ภัยคุกคามทางการทหารมักเกิดจากตัวแสดงที่เป็นรัฐเท่านั้น แตกต่างจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่สามารถเกิดขึ้นจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับมิติของผลกระทบจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่หลายกรณี ทั้งกระทบต่อรัฐ และประชาคมระหว่างประเทศ

3. **ความน่าสนใจและน่ากลัวที่สุดของภัยคุกคามในปัจจุบัน** **หนีไม่พ้นคำว่า “ความไม่ชัดเจน”** โดยเฉพาะอย่างยิ่งความยากในการระบุและเจาะจงลงไปว่า สิ่งที่กำลังเผชิญอยู่นั้นเป็นภัยคุกคามรูปแบบใด กระทบต่อใคร ใครเป็นตัวแสดงหลัก และมีเหตุผลใดหรือกลไกอะไรที่เกิดขึ้น ความไม่ชัดเจนและคลุมเคลือเหล่านี้เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยงกันของโลกมนุษยชาติที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การคมนาคม หรือความเชื่อมโยงในมิติทางด้านโครงสร้างทางสังคม ปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสภาวะแวดล้อมก็เช่นกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้สังคมต่าง ๆ บนโลกเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ขาด แน่นนอนว่าการฉายภาพปัญหาความมั่นคงให้ชัดเจนเหมือนในอดีตย่อมเป็นเรื่องที่ยากเพราะปัญหาหนึ่งอาจไม่ใช่ปัญหาของผู้ใดผู้หนึ่งอีกต่อไป แต่กลับกลายเป็นปัญหาของใครหลาย ๆ คน และอาจเกิดจากตัวละครหลายตัว หรืออาจไม่ได้เกิดจากตัวละครใดตัวละครหนึ่งเลยก็มีความเป็นไปได้

สรุปได้ว่า การขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาภัยคุกคามเริ่มต้น ได้ผ่านจุดร่วมของการรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติในแต่ละห้วงเวลานั้น ๆ ซึ่งแม้ว่าจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง (Security Environment) ที่ท้าทายและคุกคามได้เสมอ ดังนั้น การมีกำลังอำนาจของชาติที่เข้มแข็งในการรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ ที่สร้างปัญหาให้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย บทบาทในการรับมือจะไม่ใช่แค่เพียงรัฐต่อรัฐในการทำหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาเท่านั้น แต่หน่วยงานด้านความมั่นคง สถาบันทางการศึกษา หน่วยงานภาคพลเรือน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องเพื่อทำงานร่วมกันในการหาทางออกให้กับประเทศในขณะที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤต

การบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง

การบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมเป็นการพัฒนาความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันประเทศ ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และในอนาคต เพื่อใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับหน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานราชการ มหาวิทยาลัย และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงเครือข่ายประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น การแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงจึงไม่ใช่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของกองทัพ แต่ยังรวมถึงหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติต่าง ๆ ที่กองทัพจำเป็นต้องขอความร่วมมือ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน เอื้อประโยชน์ข้อมูลด้านวิชาการในการช่วยให้การดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและตามเป้าหมายที่กำหนด

1. การแสวงหาความร่วมมือร่วมกันในการหาจุดร่วมของปัญหา เมื่อภัยคุกคามต่าง ๆ ได้เกิดขึ้น จำเป็นต้องมองตรงกันว่า สิ่งนั้นเป็นปัญหาที่ได้รับผลกระทบร่วมกัน ให้ความร่วมมือกันในการมองว่าอะไรเป็นปัญหา มีอะไรอยู่เบื้องหลัง มีจุดประสงค์และผลกระทบอย่างไรต่อใครบ้าง เพื่อรับมือกับปัญหาความมั่นคง

ทุกรูปแบบ เพราะแน่นอนว่าปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือมีบุคคลตั้งใจทำให้เกิด ย่อมไม่เคยแบ่งสรรเวลาให้เหล่านักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมกันแก้ไขได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ดังนั้น การเสริมศักยภาพให้กับรัฐบาล หรือหน่วยงานด้านความมั่นคงที่รับผิดชอบในการรับมือกับภัยความมั่นคง อาจเป็นทางออกที่ดีสำหรับยุคปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และนักคิดที่สามารถวิเคราะห์ฉกที่คนสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้นั้น และมีความสามารถในการคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตโดยใช้แนวคิดที่สั่งสมมาจากประสบการณ์การทำงานมาปรับใช้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์บนพื้นฐานของข้อมูลที่มาจากหลายส่วน และหลากหลายผู้เชี่ยวชาญในภัยคุกคามด้านนั้น ๆ เป็นต้น

2. การแสวงความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ ระดับมหาวิทยาลัยในการระดมข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะให้กับกองบัญชาการกองทัพไทยยังเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิด ข้อคิดเห็น รวมไปถึงข้อเสนอแนะจากบุคลากร หน่วยงาน และเครือข่ายสำคัญทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง การรับมือในสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างเหมาะสม และความมั่นคงของชาติในปัจจุบัน มีบริบทที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของผู้คนภายในประเทศ ไม่ใช่เป็นเรื่องด้านการทหารเพียงอย่างเดียวเช่นในอดีตอีกต่อไป

3. การประชุมของผู้นำทางทหารระดับสูงในโอกาสต่าง ๆ จากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เป็นการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างผู้บัญชาการทางทหารระดับสูง ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ในการเสริมสร้างความมั่นคงในภูมิภาค ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเมื่อต้องเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และแบบดั้งเดิม เป้าหมายสำคัญของการประชุมยังรวมถึงความจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องมีความพร้อมและร่วมมือกัน ผ่านกลไกอาเซียนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุม การฝึก และการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งภายในและนอกอาเซียน

4. ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ศูนย์อาเซียนศึกษาฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการหารือและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีมุมมองว่าการรวมตัวกันของอาเซียนภายหลังสงครามเย็นมีบทบาทในภูมิภาค ศูนย์อาเซียนศึกษาฯ จึงเป็นตัวแบบสำคัญในการสร้างเครือข่ายด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ระหว่างพลเรือนและทหารเข้าด้วยกัน พัฒนาความร่วมมือระหว่างพลเรือนและทหารให้เกิดการทำงานร่วมกัน รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความมั่นคงในบทบาททางการทหาร นักวิชาการภาคพลเรือน นักวิชาการในมหาวิทยาลัย เข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างเครือข่ายและมุมมองต่อภัยคุกคามร่วมกันอย่างตรงจุด และดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้กับอาเซียนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในกลุ่มประเทศสมาชิก สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนเป็นหลัก รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อประกอบการตัดสินใจ และหาข้อพิจารณาในการประกอบหาทางออกที่ดีที่สุดให้กับประเทศ และยังเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคลากรของกองทัพที่มีความสนใจ

สรุปได้ว่า ความท้าทายในอดีตที่เกิดขึ้นมีส่วนทับซ้อนบนความท้าทายใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน และกลายเป็นการออกแบบการรับมือและแก้ไขปัญหในการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ต่างกันออกไป บางภัยคุกคามไม่ได้กระทบต่อประเทศใดประเทศหนึ่งโดยตรง และกลายเป็นความไม่ชัดเจนในการร่วมกันแก้ไขปัญหา เพราะแต่ละประเทศอาจไม่มีการมองภัยคุกคามร่วมกัน

จุดกำเนิดของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ นั้นเกิดขึ้นโดยสืบเนื่องจาก ภัยคุกคามความมั่นคงซึ่งถือเป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่มีต่อประชาคมโลก ภูมิภาค รวมถึงในประเทศไทย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ต่างพากันระดมสมองและรวบรวมทรัพยากร ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาเพื่อหาหนทางในการรับมือกับภัยคุกคาม อีกทั้งปัญหาความมั่นคงที่มีความสลับซับซ้อน

มากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ศูนย์อาเซียนศึกษาฯ เป็นหน่วยขึ้นตรงของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มีผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นผู้อำนวยการ มีศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการฯ ดำเนินการ โดยภารกิจหลักที่สำคัญของศูนย์อาเซียน คือ การศึกษา วิจัย และเสนอแนะงานด้านยุทธศาสตร์เกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียน รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

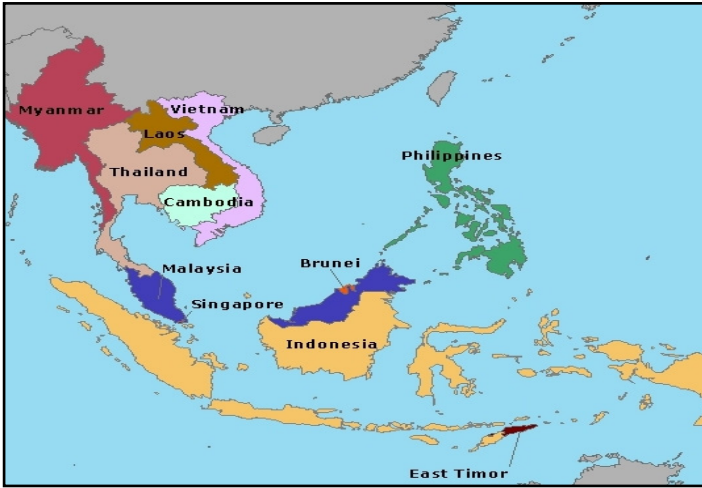
วิทยากรท่านที่ 2

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภัยคุกคามความมั่นคง หนึ่งในความท้าทายสำคัญต่อประชาคมโลก

หน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายหน่วยงานวิชาการ ต่างพากันระดมสมองและรวบรวมทรัพยากร ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาเพื่อหาหนทางในการรับมือ ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจในปัจจุบัน คือความหลากหลายของปัญหาด้านความมั่นคง นับตั้งแต่หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา เหล่านักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญต่างได้ช่วยกันสรรสร้างคำอธิบาย ตลอดจนพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ที่ถกเถียง และปรากฏชัดในระบบนิเวศน์สมัยใหม่ ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ กลไกสำคัญของการขยายตัวของปัญหาความมั่นคงอยู่ที่การ “พัฒนา” ในสังคม โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่ทำให้การพัฒนาต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เชื่อมโยงภูมิภาค เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างแยกออกจากกันไม่ขาด ปัญหาความมั่นคงจึงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

แผนภาพที่ 1 : South East Asia⁴

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแผนภาพที่ 1 ยังคงเป็นพื้นที่ของแหล่งรวมภัยคุกคามด้านความมั่นคงต่าง ๆ ทั้งกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดผิดกฎหมาย ที่ดำเนินกิจกรรมบริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ และถือเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสองของโลก โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations in Thailand: UN) ได้ประมาณการเพาะปลูกฝิ่นในเมียนมาว่าได้เพิ่มขึ้น การเพาะปลูกฝิ่นยังคงเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องและการค้ายาเสพติดกลับยังคงเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายแก่ประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

ภัยคุกคามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย

จากรายงานสถานการณ์การรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ในอาเซียนปี 2566 โดยผลสำรวจจากโล อัลโต เน็ตเวิร์กส์ ได้ระบุว่า เมื่อปีที่ผ่านมามีประเทศไทยพบปัญหา การโจมตีที่สร้างความเสียหายอย่างหนัก จำนวนครั้งน้อยที่สุดราวร้อยละ 22 เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับในอดีต โดยเฉพาะระบบด้านโครงสร้างพื้นฐาน

⁴ University of Wisconsin–Madison. (n.d.). Southeast Asia Country Information and Resources, เข้าถึงได้จาก <https://seasia.wisc.edu/southeast-asia-country-information-and-resources/>

ของประเทศที่สำคัญยังคงเป็นข้อกังวลหลัก เนื่องจากยังคงต้องเผชิญกับการโจมตีที่สร้างความเสียหายในระดับที่สูงกว่าภาคส่วนอื่น ๆ จึงนำมาซึ่งความสำคัญของหน่วยงานคลังสมอง (Think Tank) ที่มีบทบาทในการพัฒนานโยบายและสังคม โดยทำหน้าที่วิจัยและสร้างความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจของรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ

หน่วยงานคลังสมอง จากข้อมูลของ The Lauder Institute แห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย พบว่า มีจำนวนคลังสมอง (Think Tank) ทั่วโลกทั้งสิ้น 6,881 แห่ง เมื่อเรียงลำดับจำนวนคลังสมองของแต่ละประเทศพบว่าประเทศที่มีจำนวนคลังสมองมากที่สุด คือ สหรัฐฯ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,830 แห่ง รองลงมาคือ จีน และอังกฤษ สะท้อนให้เห็นว่าในภาพรวมมีสถาบันที่ทำการค้นคว้า ศึกษาวิจัย วิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ทั้งที่เป็นนโยบายภายในหรือนโยบายระหว่างประเทศ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ทำให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถตัดสินใจในประเด็นนโยบายสาธารณะอยู่บนฐานของข้อมูลและความรู้นั้น ประเทศมหาอำนาจล้วนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการให้บทบาทคลังสมองอยู่ในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างด้านวิชาการและหน่วยงานระดับนโยบาย มีหน้าที่ในการสร้างความเชื่อมโยงร่วมกัน และให้บทบาทภาคประชาสังคม ภาครัฐบาลและสาธารณะ เพื่อพัฒนาและรักษาผลประโยชน์สาธารณะของประเทศ คลังสมองจึงมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบ ชี้แนะ และเสนอแนะความคิด แนวทางและวิธีการที่เหมาะสมให้กับภาครัฐและส่วนราชการ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศไทยผ่านหน่วยงานคลังสมอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาครัฐและสังคมในการแก้ปัญหาและแสวงหาความริเริ่มเชิงนโยบายใหม่ ๆ ที่มีผลกระทบต่อประเทศ

หนังสือ ค.ศ. 2000 ยุทธศาสตร์โลกหลังสงครามเย็น ของ ศ.กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข ได้ให้มุมมอง ข้อสังเกตถึงประเด็นต่าง ๆ ทางยุทธศาสตร์ ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และการเตรียมความพร้อมสำหรับประเทศในการรับมือกับภัยคุกคามหลังสงครามเย็น เพื่อให้เกิดกรอบการทำงานที่กว้างขึ้นระหว่าง หน่วยทหาร และหน่วยวิชาการ จนนำมาสู่การจัดตั้งศูนย์อาเซียน

ศึกษา เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ระหว่างนักวิชาการฝ่ายทหาร และนักวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา ฝ่ายพลเรือน เพื่อร่วมกันหารือให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทและทำที่ที่เหมาะสมของอาเซียนโดยมุ่งประเด็นด้านกิจการระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และเผยแพร่ผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการสู่สาธารณะ

ศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ : วัตถุประสงค์และภารกิจ

ศูนย์อาเซียนศึกษา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย รวบรวมข้อมูล และข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากนักวิชาการ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร อันเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งในการหารือและแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการด้านความมั่นคง มีมุมมองว่าการรวมตัวกันของอาเซียนภายหลังสงครามเย็นนั้นส่งเสริมบทบาทในภูมิภาค ศูนย์อาเซียนศึกษา จึงเป็นรูปแบบสำคัญในการสร้างเครือข่ายด้านวิชาการ รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความมั่นคงในบทบาททางด้านการทหาร ระดมความคิดเห็นของนักวิชาการภาคพลเรือน และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยเข้ามาทำงานร่วมกันในเวทีการประชุม ของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

2. เพื่อทำหน้าที่เป็นคลังสมอง (Think Tank) ให้กับผู้บัญชาการทหารสูงสุด เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงสุดประกอบการตัดสินใจ หรือหาข้อพิจารณาเพื่อเป็นทางออกที่ดีที่สุด โดยไม่ใช่เพียงแค่เพื่อกองทัพแต่ยังกว้างออกไปถึงการแก้ไขปัญหาในระดับประเทศ

3. เพื่อเผยแพร่ผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการสู่สาธารณะ อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายของประเทศได้

การประชุมของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จึงเป็น การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษาฯ ที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นคลังสมอง (Think tank) ให้กับผู้บัญชาการทหารสูงสุด เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้ผู้บังคับบัญชาประกอบการตัดสินใจ หรือหาข้อพิจารณาเพื่อเป็นทางออกที่ดีที่สุด โดยไม่ใช่ เพียงแค่เพื่อกองทัพแต่ยังกว้างออกไปถึงการแก้ไขปัญหาในระดับประเทศ ศูนย์อาเซียน ศึกษาฯ เป็นเวทีต้นแบบในการทำหน้าที่เป็นคลังสมอง ได้อย่างสมบูรณ์ อาเซียน ในยุคใหม่จึงเป็นภูมิภาคของความเป็นหนึ่งเดียวกันแม้จะมีความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมที่หลากหลายแต่ก็มีจุดร่วมกันในหลาย ๆ ด้าน ปัจจุบันบทบาท ของประเทศในอาเซียน ไม่ได้หยุดลงเพียงแต่ความร่วมมือกันในภูมิภาคเท่านั้น แต่ ได้รับความสนใจจากกลุ่มประเทศนอกภูมิภาคที่ให้การสนับสนุน และขยายความ ร่วมมือในด้านต่าง ๆ

การเสวนา ช่วงที่ 2

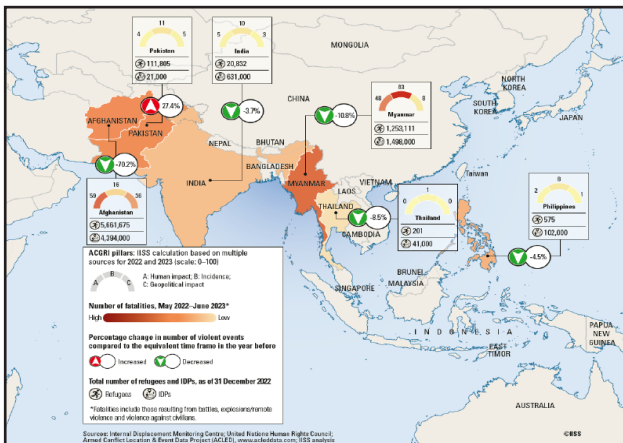
4.2 การเสวนา ช่วงที่ 2 เรื่อง “สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: บทบาทของอาเซียนและไทย”

วิทยากรท่านที่ 1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัครพงษ์ คำคุณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาไทยศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปริทัศน์ มหวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพรวมของสถานการณ์ด้านความมั่นคงและความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

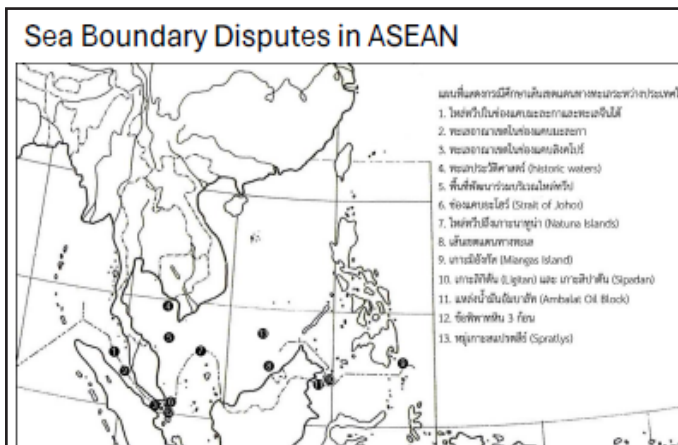
1. การสะสมอาวุธในภูมิภาค เนื่องจากมีการสู้รบเกิดขึ้นภายในประเทศของภูมิภาค ทำให้มีการขนส่งอาวุธเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการลักลอบนำเข้าอาวุธผิดกฎหมายผ่านบริเวณชายแดน ความรุนแรง และผู้ลี้ภัย ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 : Boundary Disputes⁵

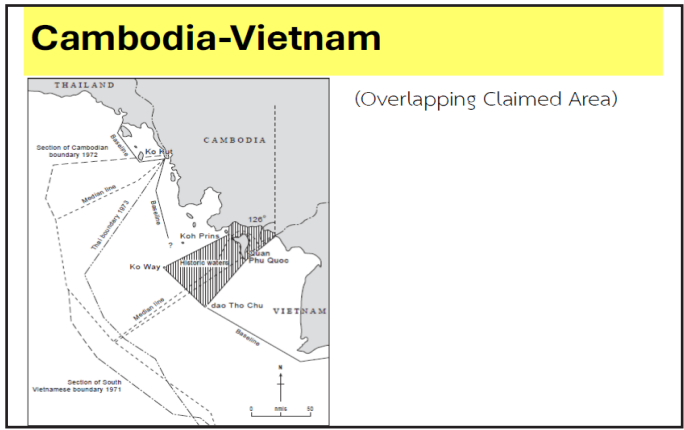
⁵ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567). สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย, การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 2/67 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

2. **ข้อพิพาทเขตแดนทางทะเล** เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ข้อพิพาททำให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งข้อพิพาทเหล่านี้มีประเทศคู่พิพาทในอาเซียนทั้งหมดมากกว่า 30 คู่กรณี ในจำนวนนี้มีข้อพิพาทที่ระงับได้ 14 คู่กรณี ส่วนข้อพิพาทที่ยังดำเนินการอยู่ 15 คู่กรณี รวมถึงข้อพิพาทที่เสมือนระงับ 3 คู่กรณี และข้อพิพาทที่ไปสู่ศาลโลก 3 กรณี สำหรับ**ปัญหาข้อพิพาทเขตแดนทางทะเลนั้น** ประเทศสมาชิกอาเซียนมีข้อพิพาททางทะเลอยู่หลายพื้นที่ (แผนภาพที่ 3) เช่น กรณีพิพาทพื้นที่ทับซ้อนที่ถูกอ้างสิทธิ์ระหว่างกัมพูชา-เวียดนาม (แผนภาพที่ 4) กรณีพิพาทระหว่างบรูไน-มาเลเซีย ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone : EEC) ในทะเลจีนใต้ และแนวปะการังลูซอนของมาเลเซีย (แผนภาพที่ 5) ข้อพิพาทอินโดนีเซีย-มาเลเซีย ในเซลเบส/สุลาเวสี ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะและพื้นที่ทับซ้อนในแหล่งน้ำมันอัมบาต (แผนภาพที่ 6) ข้อพิพาทมาเลเซีย-สิงคโปร์เรื่องช่องแคบยะโฮร์ (แผนภาพที่ 7) ข้อพิพาทอินโดนีเซีย-เวียดนาม เรื่องไหล่ทวีปและหมู่เกาะนาทูนา (แผนภาพที่ 8) และข้อพิพาทเกี่ยวกับหมู่เกาะสแปรตีย์ลีในทะเลจีนใต้ (แผนภาพที่ 9)

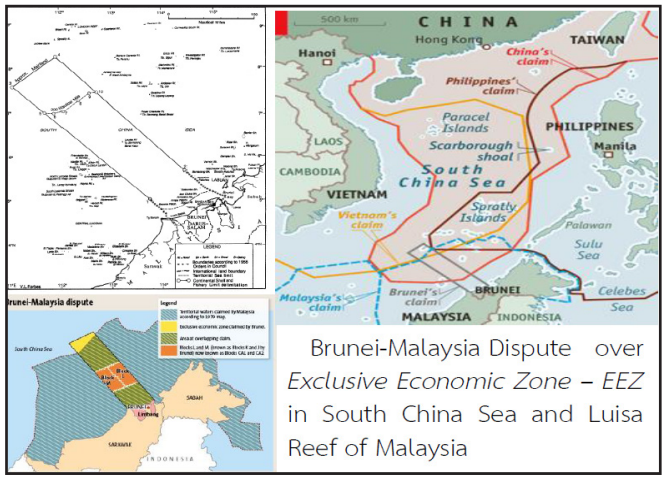

แผนภาพที่ 3 : ข้อพิพาททางทะเลของสมาชิกอาเซียนหลายพื้นที่⁶

⁶ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว.

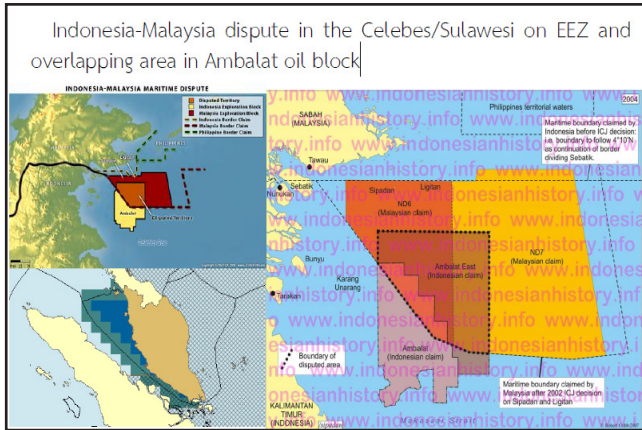
แผนภาพที่ 4 : กรณีพิพาทพื้นที่ทับซ้อนที่ถูกอ้างสิทธิ์ระหว่างกัมพูชา-เวียดนาม⁷

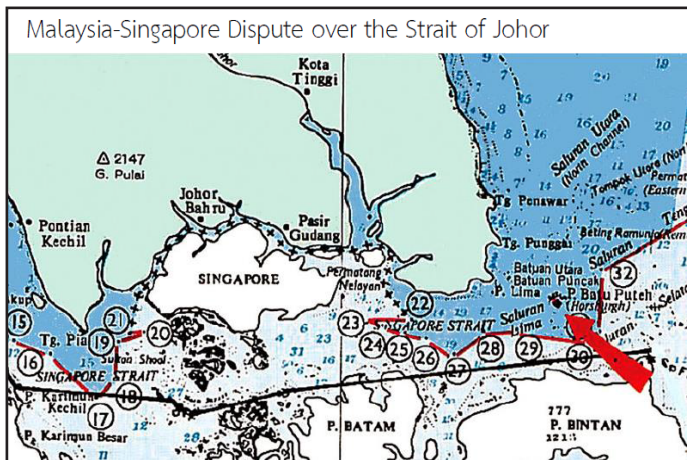
แผนภาพที่ 5 : กรณีพิพาทระหว่างบรูไน มาเลเซีย ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone : EEZ) ในทะเลจีนใต้ และแนวปะการังลูซาของมาเลเซีย⁸

⁷ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว.

⁸ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว.

แผนภาพที่ 6 : ข้อพิพาทอินโดนีเซีย-มาเลเซียในเซเลเบส/ สูลาเวซี ในเศรษฐกิจจำเพาะและพื้นที่ทับซ้อนในแหล่งน้ำมันอัมบาลัต⁹

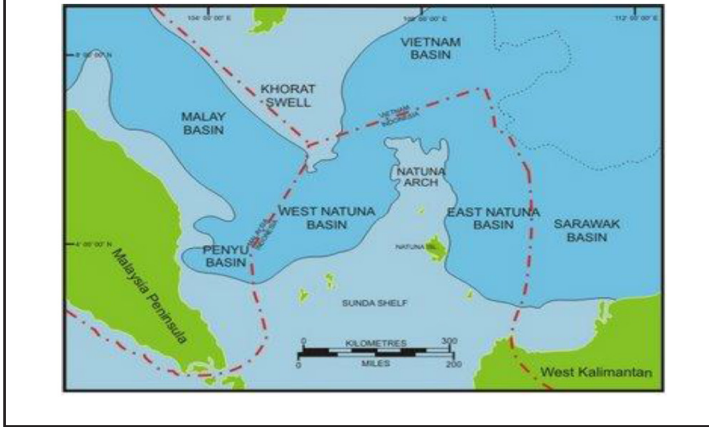

แผนภาพที่ 7 : ข้อพิพาทมาเลเซีย-สิงคโปร์ กรณีช่องแคบยะโฮร์¹⁰

⁹ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว.

¹⁰ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว

Indonesia-Vietnam Dispute over continental shelf and Natuna Islands

แผนภาพที่ 8 : ข้อพิพาทอินโดนีเซีย-เวียดนามเรื่องไหล่ทวีปและหมู่เกาะนาตุนา¹¹

ประเภท	ชื่อ	ชื่อไทย (Feature)	พิกัดภูมิศาสตร์	ปีที่อ้างกรรมสิทธิ์	ประเภท	ชื่อ	ชื่อไทย (Feature)	พิกัดภูมิศาสตร์	ปีที่อ้างกรรมสิทธิ์
หมู่เกาะ	1	แนวปะการังสวาลโล (Swallow Reef)	07° 24' 00" N 113° 48' 00" E	2520/1977	หมู่เกาะ	24	พ้อมเกาะกาฬ (Langkat Reef)	07° 32' 00" N 109° 43' 00" E	2533/1981
	2	แนวปะการังชาซายาเซ็ค (Azakar Reef)	07° 37' 00" N 113° 56' 00" E	2520/1977	25	พ้อมเกาะกัวลันตัน (Guanlan Reef)	07° 55' 00" N 109° 30' 00" E	2534/1981	
	3	แนวปะการังบีลาเกอ (Bilakee Reef)	07° 50' 00" N 113° 56' 00" E	2522/1979					
ฟิลิปปินส์	1	เกาะนาตุนา (Natuna Island)	10° 40' 00" N 113° 48' 00" E	2513/1970	หมู่เกาะ	1	เกาะกัวลันตัน (Guanlan Reef)	07° 52' 00" N 109° 22' 00" E	2493/1966
	2	เกาะแฟต (Fat Island)	10° 49' 00" N 113° 49' 30" E	2513/1970	2	หมู่เกาะมูอู (Mooou Reef)	09° 32' 30" N 112° 54' 00" E	2531/1980	
	3	เกาะอู (U Island)	11° 02' 30" N 112° 16' 30" E	2514/1971	3	แนวปะการังคังคัง (Kangkang Reef)	09° 42' 30" N 114° 14' 00" E	2531/1980	
	4	เกาะโลิตา (Loita or South Island)	10° 40' 30" N 114° 23' 00" E	2514/1971	4	แนวปะการังซี (See Reef)	10° 13' 00" N 114° 14' 00" E	2531/1980	
	5	เกาะนอร์อีสต์ (Northeast Cay)	11° 27' 03" N 114° 21' 01" E	2514/1971	5	แนวปะการังซี (See Reef)	10° 54' 00" N 114° 08' 00" E	2531/1980	
	6	เกาะเวสต์อีสต์ (West York Island)	11° 05' 00" N 115° 00' 00" E	2514/1971	6	แนวปะการังซี (See Reef)	08° 58' 00" N 112° 51' 00" E	2531/1980	
	7	พ้อมตา (Pomta)	10° 44' 01" N 114° 21' 00" E	2531/1978					
	8	แนวปะการังอีมาเว็ค (Emaweek Reef)	08° 22' 00" N 115° 13' 00" E	2533/1980					
เวียดนาม	1	เกาะนวม (Nham Island)	10° 11' 00" N 114° 21' 30" E	2514/1973					
	2	เกาะซัวตเว็ค (Southwest Cay)	11° 25' 30" N 114° 19' 20" E	2514/1973					
	3	หมู่เกาะชางฮู (Chungku Shauhu)	10° 22' 55" N 114° 28' 00" E	2514/1973					
	4	แนวปะการังสปรี (Spratly Island)	08° 39' 00" N 111° 54' 00" E	2514/1973					
	5	เกาะซิงกา (Sin Cove Island)	09° 54' 00" N 114° 20' 00" E	2514/1973					
	6	เกาะกิลองกอย (Kilongkoy Cay)	07° 54' 00" N 112° 54' 00" E	2514/1973					
	7	หมู่เกาะซีเจียง (Siangku Shauku)	09° 52' 30" N 114° 54' 00" E	2522/1978					
	8	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	08° 56' 00" N 112° 22' 00" E	2522/1978					
	9	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	08° 58' 00" N 113° 42' 00" E	2522/1978					
	10	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	08° 10' 00" N 113° 18' 00" E	2530/1987					
	11	แนวปะการังเวสต์ (West Reef)	08° 52' 00" N 112° 14' 00" E	2531/1988					
	12	แนวปะการังเฟอเนต (Fenent Reef)	08° 52' 00" N 114° 39' 00" E	2531/1988					
	13	แนวปะการังล็อค (Lock Reef)	08° 39' 00" N 111° 40' 00" E	2531/1988					
	14	แนวปะการังซีเจียง (Siangku West Reef)	10° 04' 00" N 114° 52' 00" E	2531/1988					
	15	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	08° 49' 00" N 112° 34' 00" E	2531/1988					
	16	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	08° 49' 00" N 114° 00' 00" E	2531/1988					
	17	แนวปะการังซีเจียง (Siangku S Reef)	08° 45' 00" N 114° 13' 00" E	2531/1988					
	18	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	10° 24' 30" N 114° 34' 00" E	2531/1988					
	19	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	11° 23' 00" N 114° 18' 00" E	2531/1988					
	20	แนวปะการังซีเจียง (Siangku Reef)	09° 46' 00" N 114° 15' 00" E	2531/1988					
	21	โคมังจือ (Qiong Jiao)	09° 06' 00" N 114° 22' 00" E	2532/1989					
	22	ป้อมปืนเวสต์ (West Battery)	07° 56' 00" N 111° 42' 30" E	2532/1989					
	23	ป้อมปืนเวสต์ (West Battery)	08° 08' 00" N 110° 27' 00" E	2533/1990					

แผนที่ด้านท่าเรือออก (Outpost) และ สนามบิน (Airfield) บนพื้นที่หมู่เกาะสปรตลีย์ (ที่มา: Asia Maritime Transparency Initiative เข้าใจเมื่อ 28 พฤษภาคม 2558/2015 เข้าใจจาก <http://bit.ly/1AvQ8Us>)

แผนภาพที่ 9 : ข้อพิพาทเกี่ยวกับหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้¹²

¹¹ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว

¹² อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว

สำหรับเหตุผลที่ใช้อ้างกรรมสิทธิ์อธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ของประเทศ
จีน/ไต้หวัน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน สรุปได้ตามตารางดังนี้¹³

สรุปเหตุผลที่ใช้อ้างสิทธิ์อธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ของแต่ละประเทศ	
ประเทศ	เหตุผลที่ใช้ในการอ้างกรรมสิทธิ์อธิปไตย
จีนและ ไต้หวัน	อ้างสิทธิ์ประวัติศาสตร์ (Historic Claim) การค้นพบ (Discovery) การครอบครอง (Occupation) การใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง (Continuous Usage) ประกาศทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่องตามแผนที่เส้นประรูปตัวยู (U-Shape Line)
เวียดนาม	อ้างสิทธิ์ประวัติศาสตร์ (Historic Claim) การค้นพบ (Discovery) การครอบครอง (Occupation) การใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง (Continuous Usage) การตกทอดของดินแดนจากเจ้าอาณานิคม (Uti Possideti)
ฟิลิปปินส์	ดินแดนที่ไม่มีเจ้าของ (Terra Nullius) หรือละทิ้งการครอบครองไปนานแล้ว การค้นพบ (Discovery) การครอบครอง (Occupation) ความใกล้เคียงในทางภูมิศาสตร์ (Geographic Contiguity)
มาเลเซีย	การตกทอดของดินแดนจากเจ้าอาณานิคม (Uti Possideti) การอ้างสิทธิ์ไหล่ทวีป และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ การครอบครอง (Occupation)
บรูไน	เขตเศรษฐกิจจำเพาะ และไหล่ทวีปที่ขยายออกไป (Extended Continental Shelf)

¹³ อัครพงษ์ คำคุณ. (2567), อ้างแล้ว

ข้อพิพาทเขตแดนทางทะเลที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ย่อมเป็นอุปสรรคกีดขวางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งความท้าทายสืบเนื่องมาจากความรู้สึกราชาตินิยม และประเด็นความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ตรงกัน ปัญหาข้อพิพาทเขตแดนระหว่างประเทศเหล่านี้มีความซับซ้อน แต่ไม่เกินความสามารถและสติปัญญาของมนุษย์ที่จะมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาให้ยุติลงได้อย่างสันติ เพราะการเกิดข้อถกเถียงและความพยายามศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาโต้แย้งกันหลายต่อหลายครั้ง ทำให้คู่พิพาทได้รับข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถาวร การแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อแต่ละประเทศตระหนักได้ว่าข้อพิพาทเขตแดนเหล่านี้ได้ฉุดรั้งผลประโยชน์ของประเทศไปแล้วมากเพียงใด

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างสันติภาพในภูมิภาค

จากปัญหาข้อพิพาทเขตแดนทางทะเลที่มีความซับซ้อน เป็นอุปสรรคกีดขวางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ และส่งผลเกี่ยวข้องกับความรู้สึกราชาตินิยม จึงควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีแนวทางสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนดังต่อไปนี้

1. แต่ละประเทศควรตระหนักถึงข้อพิพาทเขตแดนเหล่านี้ว่าได้ฉุดรั้งผลประโยชน์ของประเทศไปแล้วมากมายเพียงใด
2. แต่ละประเทศควรป้องกันไม่ให้เกิดการนำประเด็นข้อพิพาทเขตแดนมาเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสร้างความขัดแย้งกับประเทศสมาชิกอาเซียน
3. ควรมีการพูดคุยเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้มีความถูกต้องชัดเจน รวมถึงควรมีการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน
4. ควรจัดให้มีการเจรจาในการปักปันพื้นที่ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อเป็นการลดข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

ภาพรวมของสถานการณ์ด้านความมั่นคงในเมียนมาในปัจจุบัน

ภาพรวมของสถานการณ์ด้านความมั่นคงในเมียนมา ตั้งแต่เกิดรัฐประหาร ในปี 64 เมียนมายังคงไม่สงบ และยังมีข่าวการสู้รบอยู่บ่อยครั้ง การวิเคราะห์สถานการณ์เมียนมาสามารถมองผ่านกรอบความคิด 3 กรอบ ได้แก่

1. **กรอบความคิดเชิงประวัติศาสตร์** เมื่อมองย้อนกลับไปโดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ พบว่าเมียนมานั้นเกิดความขัดแย้งตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ในปี 1948 ซึ่งหลังจากนั้นไม่นาน ประเทศเริ่มเผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาหลายด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และชาติพันธุ์ หลังจากได้รับเอกราช กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เริ่มเรียกร้องสิทธิและอิสระ เนื่องจากเมียนมามีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สูง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์อย่างฉาน คะฉิ่น และกะเหรี่ยง การต่อสู้เพื่อสิทธิการปกครองตนเองนำไปสู่การสู้รบกับรัฐบาลกลาง ซึ่งมักจะถูกมองว่าเป็นการละเลยและกดขี่กลุ่มชาติพันธุ์จนถึงปัจจุบัน เมียนมายังคงเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านการเมืองและความไม่สงบ ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันต้องวิเคราะห์ถึงความสามารถของรัฐบาลทหารเมียนมาว่าจะสามารถจัดการสถานการณ์ได้อย่างไร

2. **กรอบความคิดเชิงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ** โดยการวิเคราะห์เจาะจงไปที่ประเด็นของกลุ่มผู้ขัดแย้งและกองทัพ พบว่าปัจจุบันเมียนมาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ (1) กลุ่มรัฐบาลทหารเมียนมา โดยมีพลเอกอาวุโส มิน อ่อง ไหล่ ที่เป็นผู้บัญชาการรัฐบาลทหาร มีการจัดตั้งสภาบริหารแห่งรัฐ (State Administration Council : SAC) และมีกองทัพเมียนมา (Tatmadaw) ซึ่งเข้ายึดอำนาจในการรัฐประหาร รัฐบาลทหารพยายามรักษาอำนาจและปราบปรามการต่อต้านจากประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ (2) กลุ่มรัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ (National Unity

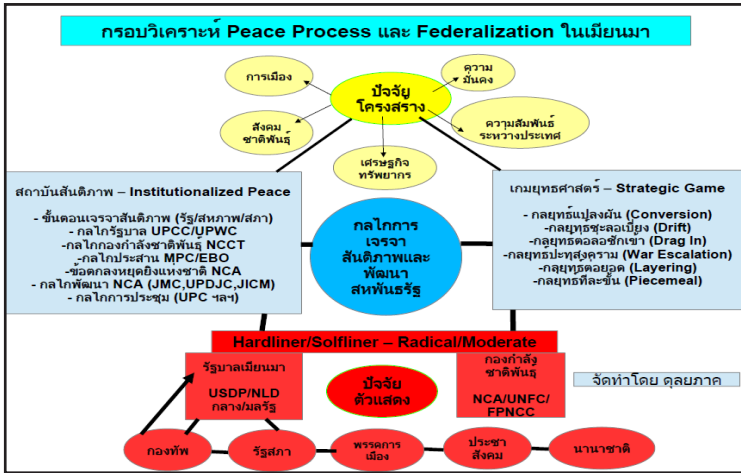
Government: NUG) เป็นรัฐบาลเงาที่ก่อตั้งขึ้นในเมียนมาเมื่อเดือนเมษายน 2021 หลังการรัฐประหารที่ทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งถูกโค่นล้ม โดยเป้าหมายหลักของ NUG คือการฟื้นฟูประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน และการต่อต้านการปกครองของทหาร นอกจากนี้ NUG ยังสนับสนุนการประท้วงและสร้างความร่วมมือกับกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มเพื่อรวมพลังต่อต้านรัฐบาลทหาร พร้อมทั้งขอรับการสนับสนุนจากนานาชาติ แม้จะต้องเผชิญกับการปราบปรามอย่างรุนแรงจากกองทัพเมียนมาและความไม่แน่นอนทางการเมือง แต่ NUG ยังคงพยายามสร้างเส้นทางสู่ประชาธิปไตยในประเทศ และ (3) กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ (Ethnic Armed Organization : EAO) โดยในแต่ละกลุ่มก็มีการสร้างชาติที่ต่างกันไป เพื่อเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง มีเป้าหมายหลักคือการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางสังคมและการพัฒนาที่เป็นธรรม กลุ่มเหล่านี้มีการจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธและได้เข้าร่วมการต่อสู้กับรัฐบาลกลางมาตั้งแต่มิได้รบเอกราชในปี 1948 จนถึงปัจจุบัน EAO มีบทบาทสำคัญในการสร้างอาณาเขตและระบบการปกครองที่เป็นอิสระในพื้นที่ของตน และยังคงมีการเจรจาสันติภาพกับรัฐบาลเพื่อหาทางออกในความขัดแย้ง แต่ความตึงเครียดและการสู้รบยังคงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในประเทศอย่างต่อเนื่อง

3. กรอบความคิดเชิงความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ โดยความเสี่ยงใดที่เกิดขึ้นและส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสั้นคลอน ไม่ว่าจะในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ หรือ ความมั่นคงของชาติ ความเสี่ยงเหล่านี้สร้างความผันผวนต่อตลาดสูง โดยเฉพาะหลังปฏิบัติการ 1027 ที่เป็นสัญญาณสำคัญของความอ่อนกำลังลงของกองทัพเมียนมา ภาพความขัดแย้งในเมียนมา จะต้องวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์ของรัฐบาลทหาร และกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ที่มีต่อชาติมหาอำนาจ เช่น ระเบียงการคมนาคมขนส่งจีน-เมียนมา (China-Myanmar Transport Corridor) แนวตะวันตกนั้น จีนต้องการใช้ยูนนานเป็นสะพานเชื่อมเข้าสู่เมียนมา หรือท่อส่งก๊าซและน้ำมัน จีน-เมียนมา โดยที่จีนกับเมียนมาได้ตกลงกันทำถนนและทางรถไฟยูนนานไปกับท่อก๊าซจากท่าเรือน้ำลึกจ้าวผิว (Kyaukpyu) รัฐยะไข่เพื่อเชื่อมจีนทางตะวันตกเฉียงใต้

แนวทางการแก้ไขสถานการณ์ในเมียนมา

1. การแต่งตั้งทูตพิเศษด้านเมียนมา โดย สปป.ลาว ได้เข้ารับตำแหน่งประธานหมุนเวียนของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน ประจำปี 2567 ซึ่งในบทบาทนี้ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของลาว ได้เสนอชื่อ Mr. Alounkeo Kittikhoun ให้เข้ารับตำแหน่งผู้แทนพิเศษของประธานอาเซียนด้านเมียนมา (Special Envoy of the ASEAN Chair on Myanmar) มีภารกิจหลักในการประสานงานให้รัฐบาลทหารเมียนมาปฏิบัติตามฉันทมติ 5 ข้อ ที่เคยให้ไว้กับอาเซียน เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและความรุนแรงในประเทศที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมานาน 3 ปี จึงเป็นที่น่าจับตามองว่า สปป.ลาว ในฐานะประธานอาเซียนประจำปี 2567 จะมีแนวทางการแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งในเมียนมาในทิศทางใด

2. การใช้กรอบวิเคราะห์กระบวนการสันติภาพ (Peace Process) และระบบสหพันธรัฐ (Federalization) ในเมียนมา ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยโครงสร้าง การเมือง สังคม ชาติพันธุ์ เศรษฐกิจ ทรัพยากรความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคง สำหรับ Peace Process นั้นเป็นความพยายามย้ายการต่อสู้จาก “สนามรบ” ขึ้นสู่ “โต๊ะเจรจา” ซึ่งเป็นหนทางที่จะทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย และมีส่วนในการปกป้องสิทธิมนุษยชนของประชาชนในพื้นที่จากปฏิบัติการของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยความหวังว่าอย่างน้อยก็จะสามารถลดทอนความรุนแรงลงได้บ้างหรืออาจขยายผลสู่ข้อตกลงการเกิดสันติสุขในพื้นที่ และ Federalization คือ กระบวนการในการสร้างสหพันธรัฐ มาวิเคราะห์และอธิบาย โดยทั่วไปแล้วคำว่า สหพันธรัฐ หมายถึง การแบ่งแยกและแบ่งปันอำนาจระหว่างรัฐบาลแห่งชาติกับรัฐบาลในระดับรองลงไป (Subnational) รัฐบาลส่วนท้องถิ่นหรือส่วนภูมิภาค โดยรัฐบาลกลางจะมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลกิจการของประเทศ ส่วนรัฐบาลระดับรองลงไปก็ดูแลเรื่องของตัวเองในเขตพื้นที่ของตัวเองเท่านั้น ดังแผนภาพที่ 12

แผนภาพที่ 12 : กรอบวิเคราะห์ Peace Process และ Federalization ในเมียนมา¹⁵

3. การใช้แนวความคิด “สี่คู่ สองแกน” โดยวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเมืองเมียนมาหลังรัฐประหาร พร้อมกับโครงสร้างภูมิศาสตร์การเมืองชายแดนไทย-เมียนมา นำมาวิเคราะห์แบบบูรณาการร่วมกันจนได้สาระหลัก 4 คู่ และ 2 แกน ดังนี้

สี่คู่ : คู่ที่หนึ่ง หมายถึง การดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐเมียนมาตรงพื้นที่ใจกลางประเทศ รัฐบาลไทยควรเทน้ำหนักความสัมพันธ์ไปที่รัฐบาลทหารเมียนมา เพราะถึงแม้กรุงเนปีดอว์ และเมืองยุทธศาสตร์รายรอบจะเริ่มถูกโอบล้อมจากฝ่ายต่อต้าน แต่ ณ วันนี้ ทหารเมียนมายังรักษาพื้นที่ส่วนใหญ่ทางแถบนี้เอาไว้ได้ **คู่ที่สอง** หมายถึง การดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐเมียนมาตรงพื้นที่ชายแดน เช่น แม่สอด-เมียวดี โดยให้ไทยเพิ่มช่องทางติดต่อพัฒนาความร่วมมือกับกองกำลังชาติพันธุ์และฝ่าย NUG มากขึ้น **คู่ที่สาม** หมายถึง การติดต่อร่วมมือกับรัฐมหาอำนาจ

¹⁵ คุลภาค ปรีชาธิชช. (2567). สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย, การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 2/67 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

และองค์กรระดับโลก เช่น จีน อินเดีย สหรัฐฯ และสหประชาชาติ ซึ่งเข้าไปมีบทบาทในเมียนมาในหลายมิติ อาทิ เศรษฐกิจความมั่นคงชายแดน ผลประโยชน์ทางภูมิรัฐศาสตร์ และความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม โดยไทยต้องถ่วงดุลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกเหล่านี้อย่างเหมาะสม **ลูทีลี** หมายถึง การติดต่อประสานร่วมมือในเวทีอาเซียนเพื่อแก้ปัญหาสงครามกลางเมืองเมียนมา ไทยควรกระชับความสัมพันธ์พร้อมแลกเปลี่ยนข้อมูลกับ สปป.ลาว อย่างใกล้ชิด เพราะ สปป.ลาว ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในปีนี้เป็นรัฐเพื่อนบ้านกับทั้งไทยและเมียนมา แต่ขณะเดียวกัน ไทยควรรักษาความสัมพันธ์กับรัฐสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ เช่น อินโดนีเซีย ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนปีที่แล้วและเป็นรัฐที่มีอำนาจสูงในระดับภูมิภาค และมาเลเซียกับฟิลิปปินส์ ซึ่งจะเป็นประธานอาเซียนในปีถัดไปตามลำดับตัวอักษร

ทั้งนี้ การหาแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ด้านความมั่นคงในเมียนมา จำเป็นต้องวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) รัฐบาลทหารเมียนมา 2) กลุ่มชาติพันธุ์ติดอาวุธ 3) ประเทศอินเดีย และ 4) ประเทศไทยและอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้านของเมียนมา ไทยควรให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมต่อผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาตามหลักสิทธิมนุษยชน แต่ต้องไม่ให้สถานะเป็นผู้พักพิงแบบถาวร เนื่องจากยากต่อการส่งกลับหลังสถานการณ์คลี่คลาย ไทยควรรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเมียนมาผ่านกลไกที่มีอยู่ทั้งกลไกทางการทูตและกลไกในระดับกองทัพ เช่น ประชุมคณะกรรมการระดับสูง (High Level Committee : HLC) หรือกลไกคณะกรรมการชายแดนส่วนท้องถิ่น ไทย-เมียนมา (Township Border Committee : TBC) เป็นต้น

สองแกน : แกนที่หนึ่ง หรือ แกนใน หมายถึง การกำหนดอาณาบริเวณเพื่อปกป้องอธิปไตยแห่งรัฐตามรูปทรงแผนที่ขวานทองของประเทศไทย ซึ่งให้ไทยวางกำลังทหารตั้งรับตามแนวชายแดนอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดอธิปไตยและเส้นเขตแดนอันเป็นผลจากการสู้รบที่คุ่เดือดในเมียนมา **แกนที่สอง** หรือ แกนนอก หมายถึง การกำหนดอาณาบริเวณใหม่ที่อยู่นอกเหนืออาณาเขตประเทศไทย โดยให้มองออกไปข้างหน้าตามพื้นที่หรือเส้นทางสำคัญในเมียนมา

เพื่อให้ไทยมีแผนเชิงรุกสำหรับปกป้องผลประโยชน์ของไทยล่วงหน้า หรือมีบทบาทรุกเข้าไปในพื้นที่ส่วนหน้ามากขึ้น แทนที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับปัญหาเพียงอย่างเดียว เช่น บริเวณสามเหลี่ยมทองคำที่มีอิทธิพลของว้าแดงและเงินเทาเพิ่มสูงขึ้นจนทำให้เกิดผลกระทบต่อไทยหลายด้าน อาทิ ปัญหายาเสพติด และการลักลอบขนขี้ดอง ดังนั้น ไทยจึงควรคิดวิธีการที่เหมาะสมในการรุกเข้าไปในพื้นที่เหล่านี้ด้วย

4. การยืนยันความเป็นกลางและสนับสนุนสันติภาพในเมียนมา โดยประเทศไทยจะต้องยืนยันความเป็นกลางอย่างชัดเจน และแสดงถึงความประสงค์ที่จะให้เกิดสันติสุขและความสงบเรียบร้อยในเมียนมา เพราะไทยได้รับผลกระทบมากเมื่อมีการสู้รบกันมากขึ้นในเมียนมา ประเทศไทยต้องหาทางที่จะทำให้เกิดการเจรจา เพื่อให้การสู้รบยุติลง เกิดการพูดคุยกันมากขึ้น และสนับสนุนฉันทามติ 5 ข้อที่อาเซียนได้เสนอไปก่อนหน้านี้

วิทยากรท่านที่ 3

พลเรือตรี ดร. ทิพนันท์

รองเจ้ากรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

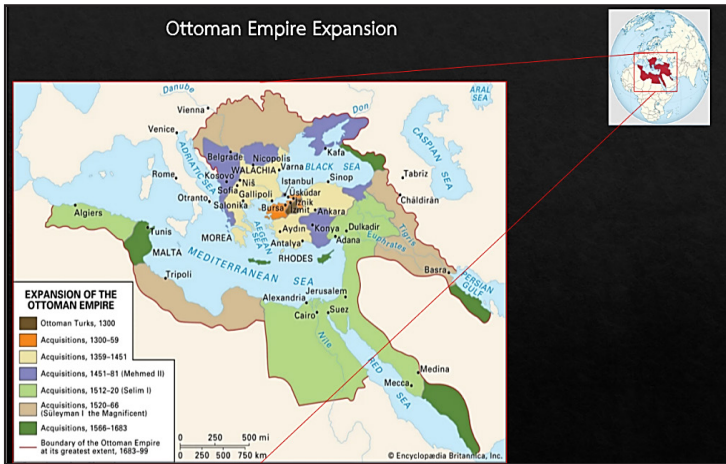
สถานการณ์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้จากอดีตถึงปัจจุบัน

จากบริบทสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทำให้รูปแบบภัยคุกคามในทะเลจีนใต้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจสถานการณ์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้จากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ทหารภายใต้ความเข้าใจคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและรูปแบบภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสำคัญต่อรูปแบบของการใช้กำลังทหารในการทำสงครามในปัจจุบัน

1. สถานการณ์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ในอดีต

ระยะแรก ประวัติศาสตร์การสำรวจทางทะเล เริ่มตั้งแต่การขยายจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire Expansion) ในช่วงศตวรรษที่ 14 ที่ชาติมหาอำนาจ

ต่างแย่งชิงความยิ่งใหญ่ในการเป็นมหาอำนาจทางทะเล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะการเริ่มเข้ามามีอิทธิพลของชาติมหาอำนาจในพื้นที่ทะเลจีนใต้ ดังแผนภาพที่ 13

แผนภาพที่ 13 : แผนที่การสำรวจทางทะเลในจักรวรรดิออตโตมัน¹⁶

ระยะที่สอง การเกิดขึ้นของกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (The United Nations Convention on the Law of the Sea : UNCLOS) 1982 โดยไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ดังกล่าวเมื่อ 14 มิถุนายน 2554 นับเป็นประเทศที่ 162 (ปัจจุบันประเทศในอาเซียนที่ยังไม่เป็นภาคีฯ มีเพียงประเทศเดียว คือ กัมพูชา) ซึ่งกฎหมายทะเลระหว่างประเทศดังกล่าว นำมาซึ่งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเขตแดนทางทะเล ทำให้ประเทศที่ลากเส้นเขตแดนทางทะเลตาม

¹⁶ ดรณั ทิพนันท์, พลเรือตรี. (2567). สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย, การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 2/67 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

กฎหมายระหว่างประเทศ และประเทศที่อ้างอิงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กลายเป็นจุดเริ่มต้นของข้อพิพาทเขตแดนทางทะเลในทะเลจีนใต้

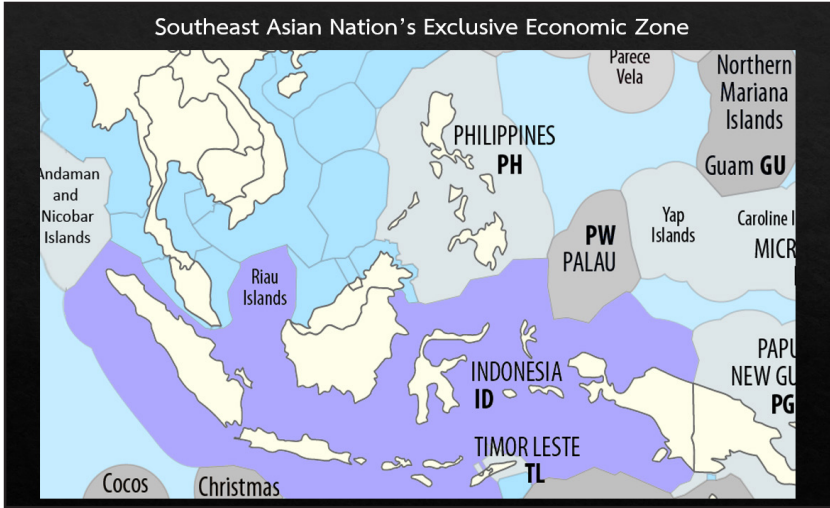
ระยะที่สาม ประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดอาณาเขตทางทะเล (Maritime Zone) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งได้กำหนดเขตน่านน้ำทางทะเลออกเป็น 6 เขต ได้แก่ น่านน้ำภายใน (Internal Waters) ทะเลอาณาเขต (Territorial Waters) เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone) เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zones) ไหล่ทวีป (Continental Shelf) ทะเลหลวง (High Seas) และบริเวณพื้นที่ (The Area) อธิบายได้ ดังนี้

น่านน้ำภายใน (Internal Waters) คือ น่านน้ำทางด้านแผ่นดินของเส้นฐาน (Baselines) แห่งทะเลอาณาเขต (อนุสัญญา ข้อ 8 วรรคหนึ่ง) เช่น อ่าว แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ทะเลสาบ เป็นต้น ซึ่งรัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เหนือน่านน้ำภายใน (อนุสัญญา ข้อ 2) ในทำนองเดียวกับที่รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน (Territory) ดังนั้น หากเรือต่างชาติหรืออากาศยานต่างชาติจะผ่านเข้ามาในเขตน่านน้ำภายในของรัฐชายฝั่ง เรือต่างชาติ หรืออากาศยานต่างชาตินั้น จะต้องขออนุญาตรัฐชายฝั่งก่อน

ทะเลอาณาเขต (Territorial Waters) คือ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดความกว้างของทะเลอาณาเขตว่าไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล โดยวัดจากเส้นฐาน (Baselines) ซึ่งรัฐชายฝั่งเป็นผู้กำหนดตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศ และรัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลอาณาเขตของตน ซึ่งหมายรวมถึงอำนาจอธิปไตยในห้วงอากาศ (Air Space) เหนือทะเลอาณาเขต อำนาจอธิปไตยเหนือพื้นดินท้องทะเล (Sea-bed) และดินใต้ผิวดิน (Subsoil) แห่งทะเลอาณาเขตด้วย (อนุสัญญา ข้อ 2 (1) และ (2))

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zones) คือ บริเวณที่ประชิดและอยู่เลยไปจากทะเลอาณาเขต โดยเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะต้องไม่ขยายออกไปเกิน 200 ไมล์ทะเล จากเส้นฐาน ซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (อนุสัญญา

ข้อ 55 และข้อ 57) โดยรัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตยเพื่อความมุ่งประสงค์ในการสำรวจ (Exploration) และการแสวงประโยชน์ (Exploitation) การอนุรักษ์ (Conservation) และการจัดการ (Management) ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตในน้ำเหนือพื้นดินท้องทะเล (Water Superjacent to the Sea-bed) และในพื้นที่ดินท้องทะเล (Sea-bed) กับดินใต้ผิวดิน (Subsoil) ของพื้นดินท้องทะเลนั้น และมีสิทธิอธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อการแสวงประโยชน์ และการสำรวจทางเศรษฐกิจในเขต อาทิ การผลิตพลังงานจากน้ำ (Water) กระแสน้ำ (Currents) และลม (Winds) (อนุสัญญาฯ ข้อ 56 วรรคหนึ่ง) รัฐชายฝั่งมีสิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive rights) ในการสร้างหรืออนุญาตให้สร้าง และควบคุมการสร้างเกาะเทียม (Artificial Islands) สิ่งติดตั้ง (Installations) และสิ่งก่อสร้าง (Structures) เพื่อทำการสำรวจ และแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ หรือควบคุมการใช้สิ่งติดตั้งหรือสิ่งก่อสร้างอันอาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิของรัฐชายฝั่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยสิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รัฐชายฝั่งจะต้องคำนึงตามควรถึงสิทธิและหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ และจะต้องปฏิบัติการในลักษณะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ นี้ (อนุสัญญาฯ ข้อ 56 (2)) นอกจากนี้ รัฐอื่น ๆ ย่อมมีเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation) การบินผ่าน (Freedom of Over Flight) การวางสาย Submarine Cables and Pipelines) อีกด้วย

แผนภาพที่ 14 : เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zones) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁷

2. สถานการณ์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ในปัจจุบัน

ปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อน ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และโลกที่เชื่อมโยงถึงกัน (Interconnected World) จึงทำให้พื้นที่ทะเลจีนใต้ เป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากประเทศทั้งในและนอกภูมิภาค ด้วยที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ และการคาดการณ์ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้ในปัจจุบันทะเลจีนใต้ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งด้านภูมิศาสตร์การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และเป็นพื้นที่ที่อิทธิพลการแข่งขันของชาติมหาอำนาจ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปเรื่องการอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะและทะเลที่ทับซ้อนกันและคาดว่าจะเป็นการถกเถียงที่ยืดเยื้อ โดยมีปัจจัยกระตุ้นจากหลายเหตุการณ์ เช่น

การเกิดขึ้นของข้อตกลง “AUKUS” การเข้ามามีอิทธิพลของชาติมหาอำนาจในพื้นที่ เช่น การเกิดขึ้นของข้อตกลงแบ่งปันเทคโนโลยีแบบไตรภาคีของสหรัฐฯ อังกฤษ และออสเตรเลีย (AUKUS) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการจัดการหา

¹⁷ ดรณั ทิพนันท์, พลเรือตรี. (2567), อ้างแล้ว.

เรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ให้กับออสเตรเลีย รวมถึงความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น ควอนตัมคอมพิวเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์ และขีดความสามารถใต้น้ำทะเล ทำให้บริบทสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

การที่จีนประกาศแผนที่มาตรฐานฉบับใหม่ (A New Standard Map)

โดยเพิ่มเส้นประใหม่ เส้นที่ 10 บริเวณตะวันออกของไต้หวัน เมื่อ 28 สิงหาคม 2566 ที่ผ่านมา ได้กระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาเชิงลบจากประเทศออสเตรีย และมีการตั้งคำถามว่า แผนที่ฉบับใหม่นี้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงการอ้างสิทธิในพื้นที่ทับซ้อนหรือไม่ และในห้วงมีนาคม 2567 เรือยามฝั่งของจีนใช้ปืนฉีดน้ำแรงดันสูงสกัดกั้นการกิจกรรมส่งเสบียงของเรือยามฝั่งฟิลิปปินส์ บริเวณแนวสันดอนโรมาส์ที่ 2 ถึง 2 ครั้ง นำมาซึ่งการที่ฟิลิปปินส์ประกาศจะใช้มาตรการตอบโต้ที่รุนแรงต่อการยั่วยุของจีน

ผลกระทบของสถานการณ์ด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ที่มีต่ออาเซียนและไทย

การที่พื้นที่ทะเลจีนใต้ เป็นพื้นที่แห่งการแข่งขันของชาติมหาอำนาจในปัจจุบัน และแนวโน้มจะมีประเทศนอกภูมิภาคเข้ามาเคลื่อนไหวมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของอาเซียนและไทยหลายประการ ดังนี้

1. อาเซียนต้องเผชิญความท้าทายด้านเอกภาพและความเป็นแกนกลางของอาเซียนในสองประการ คือ การใช้ประโยชน์จากข้อริเริ่มนอกภูมิภาค เพื่อรักษาดุลยภาพกับชาติมหาอำนาจ ในขณะที่เดียวกันก็จำเป็นต้องรักษาความแน่นแฟ้นและความสำคัญของอาเซียนภายใต้สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในภูมิภาค ที่มีแนวโน้มว่าจะส่งผลให้เกิดสิ่งไม่พึงปรารถนาด้านความมั่นคง

2. พื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้ยังคงมีความเสี่ยงในการเผชิญหน้าทางทหาร การส่งกำลังทางทหาร และการใช้กำลังทางทหาร เช่น การผ่อนปรนข้อกำหนดการถ่ายโอนยุทธภัณฑ์ให้กับกลุ่ม AUKUS ที่ถือเป็นตัวเปลี่ยนเกมส์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบทสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้

3. มีแนวโน้มว่า ซาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะ สหรัฐฯ จะใช้กลไกด้าน กลาโหมในลักษณะพหุภาคีแบบย่อย (Minilateral) เพื่อขยายเครือข่ายความมั่นคง และพันธมิตรทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกต่อประเทศคู่พิพาทในทะเลจีนใต้ และแสดงถึงความมุ่งมั่นของสหรัฐฯ ในการปกป้องพันธมิตร โดยเฉพาะฟิลิปปินส์

4. มีความเสี่ยงต่อการเผชิญหน้าทางทหารในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนและ สหรัฐฯ หรือการเผชิญหน้าระหว่างจีน และประเทศออสเตรียในทะเลจีนใต้ในลักษณะ สงครามตัวแทน

5. ประเทศต่าง ๆ มีการใช้สงครามข้อมูลข่าวสารในทางลบโจมตีฝ่าย ตรงข้ามมากยิ่งขึ้น

6. ซาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะจีน มีการใช้วิธีการและเครื่องมือหลากหลาย ร่วมกัน เช่น มาตรการทางเศรษฐกิจ การทูต การอ้างอธิปไตยในพื้นที่ ทำให้ชาติที่มี ผลประโยชน์ยึดโยงกับจีนตกอยู่ในภาวะลังเลใจที่จะใช้มาตรการรุนแรง

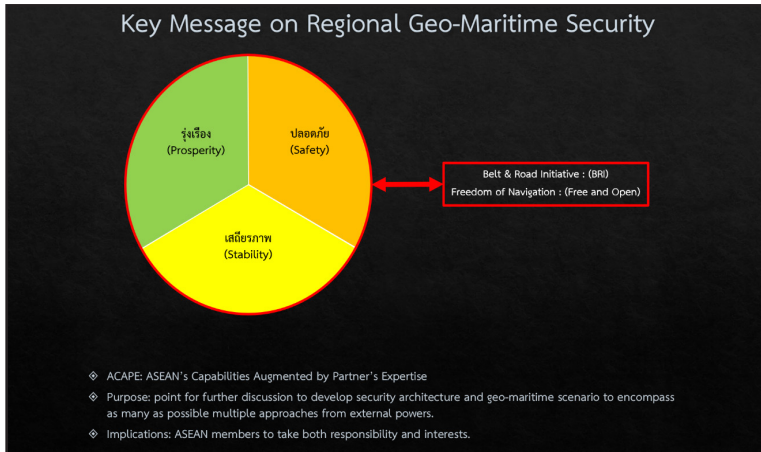
7. ประเด็นความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ อาจเป็นอุปสรรคต่อความไว้วางใจ เชื่อต่อการสร้างกลไกความร่วมมือระดับต่าง ๆ ผ่านกลไกการประชุมรัฐมนตรี กลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers' Meeting : ADMM) รวมทั้งการ ขับเคลื่อนความร่วมมือในการบริหารจัดการภัยคุกคามด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ คู่พิพาทได้

8. ความขัดแย้งในพื้นที่ทะเลจีนใต้อาจกระตุ้นให้บางประเทศแสดงความ แข็งกร้าว จนเป็นอุปสรรคในการจัดทำประมวลการปฏิบัติ (Code of Conduct : COC) ในทะเลจีนใต้ ให้เสร็จสมบูรณ์ในอนาคตได้

กระบวนทัศน์ความมั่นคงทางทะเลและแนวทางการสร้างร่วมมือในทะเลจีนใต้

กระบวนทัศน์ความมั่นคงทางทะเลในปัจจุบัน คือ การควบคุมทางทะเล ทั้งในยามปกติและในยามวิกฤติ โดยในช่วงเวลาปกติควรควบคุมด้วยการค้า เช่น แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่าง ยั่งยืน หรือ Blue Economy แต่เมื่อเคลื่อนมาสู่ความมั่นคง ก็จะมีการวางกำลัง หรือ

การใช้กำลังทางทหาร ดังนั้น สิ่งสำคัญในการรักษาความมั่นคงในภูมิภาคทางทะเลในภูมิภาค (Regional Geo-Maritime Security) คือ การสร้างความรุ่งเรือง (Prosperity) ความปลอดภัย (Safety) และเสถียรภาพ (Stability) ให้เกิดขึ้น ดังแผนภาพที่ 15

แผนภาพที่ 15 : ประเด็นสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาค¹⁸

จากกระบวนการที่ค้นความมั่นคงทางทะเลข้างต้น สามารถกำหนดแนวทางการสร้างความร่วมมือในทะเลจีนใต้ได้ 4 ประการดังนี้

ประการแรก อาเซียนและไทยควรดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการเสริมสร้างผลประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันในทะเลจีนใต้ โดยเอกสารมุมมองของอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก (The ASEAN Outlook on The Indo-Pacific : AOIP) เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับอาเซียน ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่ไม่แน่นอน AOIP สร้างความมั่นใจว่าอาเซียนจะไม่เพิกเฉยต่อประเด็นถกเถียงสำคัญในอินโด-แปซิฟิก ที่มีผู้ริเริ่มหลักคือชาติมหาอำนาจ ซึ่งเป็นการวางบทบาทของอาเซียนอย่างอ่อนน้อม และเป็นแนวทางที่อาเซียนใช้ในการแก้ปัญหา โดยใช้การพูดคุยเจรจา และแสวงความตกลงร่วมกัน ซึ่งเป็นหนทางที่อาเซียนควรยึดถือต่อไป

¹⁸ ดรณั ทิพนันท์, พลเรือตรี. (2567), อ้างแล้ว

ประการที่สอง ไทยและอาเซียนควรร่วมกันสนับสนุนการเจรจาในการจัดทำประมวลการปฏิบัติ (Code of Conduct : COC) ในทะเลจีนใต้อย่างเป็นทางการ และส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ต่อประเด็นทะเลจีนใต้ โดยเฉพาะเรื่องการปกป้องสิ่งแวดล้อมทางทะเล ตลอดจนการแบ่งปันประสบการณ์การแก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางทะเล และการหารือเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการค้นหาและกู้ภัยทางทะเลในทะเลจีนใต้

ประการที่สาม ไทยและอาเซียนควรเพิ่มความเชื่อมั่นในกลไกของอาเซียนในการรักษาลประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ร่วมกันในทะเลจีนใต้ เช่น East Asia Summit (EAS), the ASEAN Regional Forum (ARF), the ASEAN Defence Ministers' Meeting (ADMM), the ASEAN Defence Ministers' Meeting Plus (ADMM-Plus), the Expanded ASEAN Maritime Forum (EAMF) เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างภาคี และอาจเป็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ของการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้

ประการที่สี่ ไทยควรใช้ประโยชน์จากสถานะที่ไทยไม่ได้เป็นประเทศอ้างสิทธิในทะเลจีนใต้ และเป็นมิตรกับทุกฝ่ายในการช่วยลดความตึงเครียด โดยเป็นสะพานเชื่อม (Bridge Builder) และเป็นผู้เสนอแนวทางแก้ปัญหา (Bridge Builder and Problem Solver) ภายใต้กรอบกฎหมาย และแนวปฏิบัติระหว่างประเทศ ตลอดจนคลี่คลายข้อพิพาทด้วยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการหาทางออกข้อพิพาทในทะเลจีนใต้โดยสันติวิธี

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. (ม.ป.ป.). ประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนกับภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เข้าถึงได้จาก [https:// www.m-society. go.th/ewtadmin/ewt /mso_web/ download/article/article_20140106111805. pdf](https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20140106111805.pdf)
- สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (ม.ป.ป.). ประชาคมอาเซียน คือ, เข้าถึงได้จาก [https://ndsi.rtarf.mi.th/ asian/3main-asean.html](https://ndsi.rtarf.mi.th/asian/3main-asean.html)
- สำนักข่าวชายขอบ. (2566). รบเดือดเขตปกครองโกก้าง-ว่า ชายแดนรัฐฉานเหนือ, เข้าถึงได้จาก [https:// transborder news.in.th/home/?p=36105](https://transbordernews.in.th/home/?p=36105)
- ดร. ทิพนันท์, พลเรือตรี. (2567). สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย, การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 2/67 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ดุจยภาค ปรีชารัชช. (2567). สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย, การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 2/67 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- อัศวพงษ์ คำคุณ. (2567). สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย, การประชุมศูนย์อาเซียนศึกษา ครั้งที่ 2/67 สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- BBC. (2564). ทะเลจีนใต้ จุดยุทธศาสตร์ที่หลายชาติแย่งกันครอบครอง, เข้าถึงได้จาก [https://www. bbc.com/ thai/international-56461377](https://www.bbc.com/thai/international-56461377)
- University of Wisconsin–Madison. (n.d.). Southeast Asia Country Information and Resources, เข้าถึงได้จาก <https://seasia.wisc.edu/southeast-asia-country-information-and-resources/>

חכמת

ภาคผนวก

ภาพประกอบ

การประชุมเชิงสัมมนาทางวิชาการศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการ

ป้องกันประเทศ ครั้งที่ 2/2567

เรื่อง “สันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

ระหว่างวันที่ 27 - 29 มีนาคม พ.ศ. 2567

ณ ห้องประชุมศูนย์นวัตกรรมการศึกษาทางทหาร สถาบันวิชาการ

ป้องกันประเทศ กรุงเทพฯ

และ รอยัลฮิลล์ รีสอร์ท จังหวัดนครนายก

1. พล.ท. ชิดชนก นุชฉายา รอง ผบ.สปท. ประธานในพิธีเปิดการประชุมฯ ร่วมถ่ายภาพกับ พล.ต. นิรุจ ดวงปัญญาผอ.ศศย.สปท, พล.อ. บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์, ศ.กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข และคณะวิทยากร

2. การเสวนา เรื่อง “จากจุดกำเนิดของศูนย์อาเซียนศึกษา สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ สู่บทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” โดยมีวิทยากรพิเศษ ได้แก่ พล.อ. บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ สมาชิกวุฒิสภา ประธานคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ และอดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด กองบัญชาการกองทัพไทย และ ศ.กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. การเสวนา เรื่อง “สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : บทบาทของอาเซียนและไทย” โดยมีผู้ร่วมเสวนา ได้แก่ 1) ผศ.อักรพงษ์ คำคุณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาไทยศึกษา วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2) รศ. ดร.ดุลยภาค ปรีชารัชช รองผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ 3) พล.ร.ต. ดรณั ทิพนันท์ ร.น. รองเจ้ากรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

4. การสัมมนากลุ่มย่อย ประเด็น “ความท้าทายและข้อเสนอแนะต่อการเสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

5. บรรยายภาคการประชุมฯ

ศูนย์ศึกษาวิทยาศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-275-5715 www.sscthailand.org